

United Nations
SERBIA

ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

Директна примена стандарда Уједињених нација за заштиту људских права

UNIVERSAL DECLARATION OF
HUMAN RIGHTS

YEARS

#STANDUP4HUMANRIGHTS

Пројекат се спроводи уз подршку УН Програма редовне техничке сарадње (RPTC) који у Републици Србији имплементира Тим за људска права Уједињених нација у Србији

Директна примена стандарда људских права УН у поступцима пред домаћим судовима

Тематски модул: **Дискриминација**

АФИРМАТИВНЕ МЕРЕ

1. РЕЛЕВАНТНИ УН ИЗВОРИ - СТАНДАРДИ

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима

(„Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 7/71)

Члан 2.

2. Државе уговорнице овог Пакта обавезују се да поштују и да зајамче права призната у овом Пакту свим појединцима који се налазе на њиховој територији и потпадају под њихову власт без икаквог разликовања, нарочито у погледу расе, боје, пола, језика, вероисповести, политичког или сваког другог убеђења, националног или друштвеног порекла, имовине, рођења или другог статуса.

3. Државе уговорнице овог Пакта се обавезују да, у складу са својим уставним поступцима и са одредбама овог Пакта, предузму потребне кораке ради усвајања таквих мера законодавног или другог карактера, погодних да се остваре права призната у овом Пакту која још нису предвиђена.

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима

(„Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 7/71)

Члан 3. Државе чланице овог Пакта обавезују се да осигурају једнако право људи и жена на уживање свих политичких и грађанских права утврђених у овом Пакту.

Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације

(„Службени лист СФРЈ“, бр. 31/67)

Члан 1. став 4. Посебне мере, донете једино ради обезбеђивања одговарајућег напретка извесних расних или етничких група или лица којима је неопходна заштита која може да буде потребна ради гарантовања, уживања и остваривања права човека и основних слобода под једнаким условима, не сматрају се као мере расне дискриминације, под условом да немају за резултат одржање различитих права за разне расне групе и да се не одржавају на снази кад се постигну циљеви због којих су ове мере биле предузете.

Члан 2. став 2. Државе чланице ће предузети, ако околности то захтевају, у социјалној, економској, културној и осталим областима, посебне и конкретне мере за одговарајуће обезбеђивање развоја или заштите извесних расних група или појединаца који припадају овим групама ради гарантовања под условима једнакости, пуног остварења права човека и основних слобода. Ове мере не могу ни у ком случају имати за резултат одржање неједнаких или различитих права за разне расне групе, кад се постигну циљеви због којих су ове мере биле предузете.

2. ДОМАШАЈ УН СТАНДАРДА

-Дефиниција

Афирмативне мере не налазе јединствену дефиницију, стога у самим зачецима УН система заштите људских права налазимо основ за неједнако поступање ради отклањања неједнакости, уз ограничено трајање таквих мера.

«Афирмативне мере су уједначен пакет мера, привременог карактера, са јасно дефинисаним циљем да исправе положај припадника одређених циљних група у једном или више аспеката њиховог друштвеног живота, како би се остварила ефективна једнакост», наводи се у извештају Специјалног известиоца за афирмативну акцију, 2002.

Општи коментар бр. 4 Комитета за људска права

1. Ћлану 3 Пакта, који налаже државама уговорницама да осигурају једнако право мушкараца и жена у уживању свих грађанских и политичких права из Пакта, посвећена је недовољна пањња у великом броју извештаја држава уговорница ѿиме су отворене бројне нејасноће, од којих би две могле бити посебно важне

2. Прво, ѿлан 3, као и ѿланови 2 став 1 и 2б који су се до сада првенствено односили на спрећавање дискриминације по различитим основима, међу којима и по основу пола,

налаже не само мере заштите већ и афирмативну акцију тако конципирану да осигура позитивно уживање права. То се не може постићи једноставним доношењем закона. Стога је тражено више информација које се односе на положај жена у пракси с нагласком на утврђивање оних мера, као додатак чисто законским мерама заштите, које су биле предузете или се предузимају у циљу испуњавања прецизних и позитивних обавеза из члана 3 и да се утврди какав напредак је постигнут или који фактори или теškoће су уочене у вези с тим.

Општи коментар бр. 5 Комитета за економска, социјална и културна права

10. Обавеза држава уговорница Пакта да унапређују постепено остваривање релевантних права до максимума својих расположивих средстава недвосмислено захтева да владе ушине много више од простог уздржавања од мера које могу имати негативне последице по особе са инвалидитетом. У случају таквих угрожених група и група у неповољном положају, државе уговорнице имају обавезу да предузимају позитивне акције како би смањиле структуралне недостатке и пружиле особама са инвалидитетом одговарајући преференцијални третман ради постизања циљева пуног усећа и једнакости свих особа са инвалидитетом у друштву. Ово скоро увек подразумева одвајање додатних средстава у ту сврху и неопходност примене широког опсега специјално креираних мера.

Општи коментар бр. 13 Комитета за економска, социјална и културна права

Обавеза поштовања налаже државама уговорницама избегавање мера које ометају или спречавају уживање права на образовање. Обавеза заштите налаже државама уговорницама да предузму мере како би спречиле трећа лица да ометају уживање права на образовање. Обавеза испуњења (олакшавања) налаже држави да предузме позитивне мере којима се омогућити и помагати појединцима и заједницама да уживају право на образовање. Најзад, државе уговорнице имају обавезу испуњавања (обезбеђивања) права на образовање. Опште је правило да су државе уговорнице да испуне (обезбеде) конкретно право у Пакту када појединци или групе нису у могућности да остваре своје право средствима која су им на располагању из разлога који су ван њихове контроле. Међутим, обим ове обавезе увек зависи од текста Пакта.

Општи коментар број 18 Комитета за људска права

10. Комитет такође жели да истакне да наћело једнакости понекад од држава чланица захтева да предузму конкретне активности ради смањивања или елиминисања услова који

узрокују или помажу одржавању дискриминације забрањене Пактом. На пример, у држави у којој општи услови у којима живи један део становништва спречава или отежава уживање људских права тог дела становништва, држава би требало да предузме одређене активности како би услове поправила. Те активности могу да укључе и одобравање преференцијалног третмана (афирмативне акције) у корист тог дела становништва код појединих питања на одређено време у односу на остатак становништва. Међутим, све док су такве мере потребне да би се исправила дискриминација у пракси сматраће се да се ради о легитимном (законитом) разликовању на основу Пакта.

Општи коментар бр. 20 Комитета за економска, социјална и културна права

13. Неотклањање различитог поступања услед недостатака расположивих средстава није објективно и разумно оправдање

Напомена: Ограничени домашај наведеног коментара на афирмативну акцију.

Општи коментар бр. 27 Комитета за укидање расне дискриминације

препоручује државама чланицама да у целини или делимично усвоје...

мере заштите против расног насиља (ставови 12-16)

мере на пољу образовања (ставови 17-26)

мере за унапређење услова живота (ставови 27-35)

мере у области медија (ставови 36-40)

мере које се односе на учешће у јавном животу (ставови 41-45)

3. РЕЛЕВАНТНИ ОСНОВ ПОСТУПАЊА У ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Устав Републике Србије

(“Службени гласник РС”, бр. 98/2006)

Члан 21. став 4. Не сматрају се дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима.

Законске одредбе

Закон о забрани дискриминације

(“Службени гласник РС”, бр. 22/2009)

Члан 14. Не сматрају се дискриминацијом посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком положају.

Судска пракса

Апелациони суд у Београду, пресуда бр. Гж.бр. 3216/13 од 10. маја 2013. године

У познатом случају исплате ратних дневница само за резервисте неразвијених општина Куршумлије, Блаца, Бојника, Лебана, Житорађе, Дољевца и Прокупља, Апелациони суд у Београду осврнуо се и на наводе о посебним мерама:

„Неосновано се жалбом тужене напада и правилност примењеног материјалног права – Закона о забрани дискриминације и члана 21. Устава Републике Србије, указујући да су мере Владе Републике Србије, представљале мере афирмативне акције у циљу постизања пуне равноправности лица или групе лица које су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима. Тужена жалбом поново указује да у конкретном случају није реч о исплаћивању ратних дневница, већ новчане помоћи одређеној групи лица која живе на тим подручјима. Како је претходно наведено, ови наводи би били основани да Закључком Владе од 17.01.2008. године није у тачки 5. прописано да право на добијање новчане помоћи стиче сваки ратни војни резервиста из општине наведене у тачки 2. који достави правноснажну пресуду донету на основу одрицања тужбеног захтева пред надлежним судовима против Републике Србије, а ради исплате накнаде као и писмену изјаву да нема даљих потраживања по овом основу према Републици Србији. Везивањем права за тачно одређени круг лица (ратне војне резервисте), а не за сва лица којима је та помоћ потребна, аргумент жалбе да су мере афирмативне акције предузете ради постизања веће равноправности грађана неразвијених општина са развијеним општинама и градовима, изгубио је упориште у члану 21. Устава РС“.

Независна тела

Препорука Заштитника грађана - Републичком фонду за здравствено осигурање (РФЗО), ред. бр. 16-2199/12, донета 28.09.2012. године – афирмативна акција приликом пријаве пребивалишта

Мишљења Повереника за заштиту равноправности

Притужба Т.К. против ГО Врачар, дел. бр. 07-00-82/2013-02, мишљење од 20. маја 2013. године

У једном предмету приговорено на дискриминаторне услове за пријем на конкурс „Потрага за способнима“. У конкурс је тражено да кандидат има завршен правни, економски или архитектонски факултет са просечном оценом изнад 8,00; да познаје један светски језик и рад на рачунару; као и да је особа рођена 1985. године или касније. У свом изјашњењу, општина Врачар је навела да је циљ покретања пројекта „Потрага за способнима“ да младим, образованим и талентованим особама које су недавно завршиле студије помогне да дођу до запослења. Циљ овог конкурса није био заснивање радног односа, већ да се волонтирањем у општини пружи потребно радно искуство, а да најбоље рангирани добију препоруке за даља запослења.

Како је у питању неједнак третман између особа рођених пре и након 1985. године, Повереница је прво испитивала да ли је циљ који се постиже овом мером допуштен и оправдан. Тако је пронашла да општина Врачар може да доноси посебне мере којима се отклања неједнакост, те да представља позитиван пример подршке усмеравање дела расположивих средстава на подршку и помоћ друштвеним групама које се налазе у неједнаком положају, у овом случају младима. Потом је Повереница испитивала да ли постоји сразмера између предузетих мера и циљева који се том мером остварују и пронашла да је разлог за постављање старосне границе био афирмативне природе, усмерен на побољшање положаја младих људи без радног искуства на тржишту рада, те да се може констатовати да постоји објективно и разумно оправдање за постављање старосне границе за пријављивање на програм подршке.

Закључна разматрања и препоруке УН комитета упућених Србији

Закључна разматрања и препоруке Комитета за укидање расне дискриминације

Држава уговорница треба да ојача своје напоре на повећању заступљености Рома и припадника других националних мањина у државним органима и на националном и на локалном нивоу, укључујући, ако је потребно, одговарајуће посебне привремене мере
(став 41)

Закључна запажања и препоруке Комитета за економска, социјална и културна права

Комитет позива државу уговорницу да интензивира своје напоре на промовисању равноправности и борбе против дискриминације усмерене ка припадницима националних мањина...укључујући и Роме... у погледу приступа запошљавању, социјалној заштити, становању, здравству и образовању **(став 11)** Комитет позива државу уговорницу да предузме даље мере у циљу превазилажења преовлађујуће дискриминације против Рома у остваривању њихових економских, социјалних и културних права **(став 12)** Комитет препоручује држави уговорници да гарантује упис ромске деце у редовна одељења у основним школама...смањи стопу напуштања основног образовања ромске деце И предузме ефикасне мере како би Роми похађали школе И повећали похађање наставе у средњим школама кроз афирмативне акције **(став 35)**

4. ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ/УКАЗИВАЊЕ НА ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ИЗВОРЕ

Извештаји Специјалног известиоца

https://digitallibrary.un.org/record/419088/files/E_CN.4_Sub.2_2000_11-EN.pdf

https://digitallibrary.un.org/record/446155/files/E_CN.4_Sub.2_2001_15-EN.pdf

https://digitallibrary.un.org/record/467997/files/E_CN.4_Sub.2_2002_21-EN.pdf